

3 december 2023

Wognum

"Om te zien een nieuwe aarde"

De weken voor kerstmis, voor mij vormen ze altijd een prachtige tijd. Van verwachting. Van uitkijken naar. Je verheugen. En - woorden die ook door mijn hoofd spelen dezer dagen: van niet te vrezen. Want het zijn wel donkere tijden nu. Dit jaar zoveel dat zorgen baart. Steeds meer mensen houden het niet goed uit met de beelden. Er is te veel treurigheid. In het midden oosten, en andere delen van de wereld zijn er ook. Oorlogen, klimaatverandering die ons tot nu toe redelijk heeft gespaard, en daarbij veel politieke zorgen over wie in dit alles de juiste verantwoordelijkheid straks neemt. In een wereld waar zoveel mensen op drift raken om al die dreigingen. En ook in eigen land: zoveel onrust, ongelijkheid, onzekerheid. Heb jij nog hoop, vroeg iemand. Het klonk eerlijk gezegd een beetje alsof het antwoord al gegeven was. Hopen zou vooral hopen zijn tegen beter weten in. Het zou beter zijn maar liever geen hoop te hebben, maar realistisch te zijn. Met optimisme en hoop, las ik diezelfde dag in de krant, bedriegen we onszelf.

Het deed me denken aan de Deense filosoof Kierkegaard, die er de vinger op legde hoe mensen van alles doen en laten om weg te kijken. De dingen mooier te maken dan ze zijn en de eigen angst en onzekerheid niet te willen zien. In onze dagelijkse *vertwijfeling* de dingen liever maar een beetje te verdoezelen. Het valt allemaal wel mee. "Met mij gaat het goed en kijk ik heb een nieuwe bank". Anderen wijzen naar de ander. De ánder is de schuld. Als zij maar minder aandacht kregen, zou het stukken beter zijn. Eigen volk eerst, eindelijk! En inderdaad hebben we – schaamtevol genoeg - ook dichtbij huis een heleboel recht te zetten. Ook hier is een heleboel welvaart beter te verdelen. Toch klinkt dat "eigen volk eerst" mij als inwoner van een van de rijkste landen eerlijk gezegd als ongepast in de oren tegenover velen die al eeuwenlang de laatste zijn.

You are the world, zegt een vriend van mij. Wat in de wereld is, is ook in jou. Waar komt jouw overtuiging vandaan, dat het zo zit en niet anders? Jouw houding tegenover anderen? En durf ik mezelf ook de spiegel voor te laten houden? Durven we ook als samenleving te reflecteren op wat we doen.

Ook in het begrip 'liturgie' zit het woord voor volk. In de Griekse wereld was het zelfs een dienst van rijken aan het volk. Wij kennen liturgie als samenkomen, om te zingen, te horen, te danken. Maar liturgie hoort dus ook dienst aan anderen in te houden, de dienende kant, zoals wij in het diaconaat kennen, of ontwikkelings samenwerking. Daarbij hoort liturgie, een viering zoals vandaag, ook zelfreflectie te zijn. In het midden leggen wat ons allen aangaat en bezighoudt maar ook is het een soort van "in transitie" gaan, transformatie, elke keer opnieuw, om als je hier geweest bent als een vernieuwd mens weer naar buiten te gaan. Gezegend, geopend, en gesterkt om verder te gaan.

"Om te zien een nieuwe aarde", het thema van vandaag. Hoe kan dat anders dan door naar binnen te kijken? Leerhuis te willen zijn zoals ook deze gemeenschap wil zijn. Van de week hoorde ik mezelf zomaar zeggen tegen iemand - met alle begrip voor wie dat niet heeft - hoe ik houd van deze plekken. Hoe ik in de politiek mis dat daar visie is, en verbeeldingskracht, waar het hart vol van is. En ik weet ook wel dat de bijbel geen blauwdruk geeft voor de politiek, voor hoe het in de dagelijkse werkelijkheid moet - de wereld van vandaag is gecompliceerd - ik lees er wel de taal van het verlangen, het zien, de verbeelding. Het heimwee naar hoe het bedoeld zou kunnen zijn. Waar profeten kunnen waarschuwen voor de toekomst, maar ook hun diepst verlangen kunnen verdichten, zoals we vandaag weer hebben gehoord.

Straks zullen we weer kerstmis vieren. Een feest van omhoog, van ontmoeting en van vrede. Van niet te vrezen, maar licht in het duister te zien. En dat dat hoop geeft en heel vaak gegeven heeft in een hoogst ongemakkelijk bestaan, in een bij tijden verschrikkelijke wereld. En dat dat geen wegstijgen is, als Jesaja droomt van een menselijk bestaan. Waar kinderen iets anders wacht dan een vreselijk lot. Waar mensen oud kunnen worden, in een rechtvaardige samenleving. ...

Dat is geen hoop die mensen voorliegt, of waarmee je jezelf bedriegt, dat is behoeden van het diepste goed in ons mensen. Het goede dat kwetsbaar is, heel kwetsbaar zo blijkt, maar ook de herinnering bewaren wil van liefde en vrede. Die in onze wereld altijd weer opstaat, soms midden in de ellende. Omdat we daar wel van weten, omdat ons daarvan verhaald wordt, van de grote rijken van de farao's, tot de tijd van keizer Augustus waarin Jezus geboren werd, tot nu.

.....

Ik was weer eens naar een concert. Het was lang geleden en heerlijk. Op het programma stond een muziekstuk dat Schönberg componeerde bij een gedicht: "Verklärte Nacht". Eerst werd het gedicht gelezen en daarna kwam de muziek. En niemand was er die het religieuze daarvan naar voren bracht, voor mij was het Advent.

Een man en een vrouw lopen door het donker. Het bos ligt in het maanlicht en hun tred is zwaar. Het pad is schaars verlicht. Er is een sfeer van romantiek, maar er hangt ook beklemming in de lucht. "Ik ben zwanger, zegt zij, maar het kind is niet van jou". Een schokkende bekentenis, die ook door de muziek wordt weerkaatst. De grilligheid van het donker lijkt bij momenten flink de overhand te hebben. Hoe zal de man reageren? De spanning is aan alle kanten voelbaar, een storm van verwilderde gevoelens raast. Tot een hemelse ontlading volgt van eerst heel ijle cello's, tot na de cellisten een koor van violisten het overneemt. En komt er nieuwe ruimte. En de romantiek die behoorlijk onder druk heeft gestaan loopt erop uit dat de man de vrouw vergeeft. En haar tenslotte ook zijn liefde belooft. De liefde die van háár kind hún kind maakt. Ze gaan samen verder. Het gedicht is destijds flink veroordeeld. Woorden van de dichter werden verdraaid. Het zou over een hoer zijn gegaan. Een slet. Het zou godslasterlijk zijn geweest, schandelijk. Maar Schönberg maakte er muziek van. Waar door de muziek heen de poëzie te beluisteren bleef, en door de poëzie de muziek. Het gedicht zou een prachtige metafoor kunnen zijn van hoe uit een conflictsituatie iets nieuws kan worden geboren van onverwachte zijde. Een teken van vrede in een gewonde wereld, zoals natuurlijk ook de geboorte van Jezus dat is. Wat zou het mooi zijn die verhalen ook eens wat meer als poëzie te lezen in plaats van alleen te vragen of het wel echt gebeurd is en historisch is.

Jesaja was ook een dichter die in zijn gedicht God als personage laat optreden. God, die zijn wereld een heilige berg noemt, tegen alles wat gebeurt in. Met huizen om in te wonen, met wijngaarden om de wijn te oogsten. De natuur die haar vreugde deelt met de verdrukten voor wie de Levende het opneemt. Wie die verdrukten, die uitverkorenen zijn, is in onze werkelijkheid opnieuw de vraag. Zelf denk ik dat die niet in partijen of naties zijn op te delen, maar deel uitmaken van ieder volk en iedere samenleving. En Jesaja, die in zijn tijd de wereld vertrapt zag, huizen onteigend en geplunderd, steden verbrijzeld, zag het voor zich: dat het anders zou kunnen. En dat die mensen toekomst zouden hebben. En hij putte daarvoor uit een oud verhaal. Uit de hemel gegeven, wordt wel gezegd. Het is niet zomaar dat deze poëzie ook op muziek werd gezet en dat we die nog altijd lezen, ook nu. Om ondanks alles advent te vieren. Te blijven geloven in de goedheid van het menselijk hart. En te blijven

uitzien naar rechtvaardigheid, heelheid en vrede, in het vertrouwen dat er ook altijd iets is dat blijft. Van het goede dat niet kapot te krijgen is.

Gelezen: Jesaja 65 , 17 - 25

Juut Meijer